

Marcelina Lech

(Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu)

ORCID: 0000-0002-5830-3501

Możliwość wykorzystywania narzędzi opartych o sztuczną inteligencję w postępowaniu karnym w Polsce

Possibility of using artificial intelligence-based tools in criminal proceedings in Poland

ABSTRACT

The presented article discusses the possibility of use artificial intelligence-based tools to assist in the analysis of voluminous evidence in criminal proceedings in Poland. The article does not refer to tools that would replace the judge or suggest a decision. At first, the discussion focuses on identifying areas where AI tools could provide support to prosecutors and judges. Then examples of tools used successfully in European countries are discussed, which can provide inspiration for Polish solutions. In the next part of the article, there are considerations on the possibility of using evidence obtained with the use of AI tools in the criminal process, in particular in relation to the right to defense and the principle of equality of arms. The article was written taking into account practical experience gained in the position of an assistant judge in the criminal division in Polish courts.

Keywords: Artificial intelligence, machine learning, right to defense, new technologies, procedural guarantees.

Obecny stan wymiaru sprawiedliwości

Jednym z głównych problemów polskiego sądownictwa, który utrudnia realizację konstytucyjnego prawa obywateli do sądu, jest wzrost liczby spraw wpływających do sądów¹. W 2023 roku do sądów powszechnych wpłynęło ponad 14,5 miliona spraw, z czego przeważająca część wpłynęła do sądów rejonowych jako sądów pierwszej instancji (niecałe

¹ Diagnoza stanu polskiego sądownictwa. Materiał RPO dla sejmowego zespołu ekspertów "okrągłego stołu" - <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/diagnoza-sadownictwa-material-rpo-dla-sejmowego-zespołu-ekspertow>.

13,5 miliona spraw)². Sprawy, które wpłynęły do wydziałów karnych stanowiły około 15% wszystkich spraw. 1 784 186 spraw karnych trafiło do sądów rejonowych jako sądu pierwszej instancji, z czego niecałe 40% stanowiły sprawy należące do repertorium K (sprawy o przestępstwa - 347 333) i W (sprawy o wykroczenia - 344 861). Polska znajduje się w ścisłej czołówce krajów Unii Europejskiej pod względem ilości wpływających spraw do sądów powszechnych³. Oprócz znacznej liczby spraw przypadających na etat orzecznicy istotnym czynnikiem wpływającym na realizację zasady szybkości postępowania jest obszerność materiału dowodowego. W 2023 roku do sądów rejonowych wpłynęło 1236 nowych spraw, które na etapie rejestracji miały ponad 10 tomów akt (1 tom zawiera około 200 stron), a kolejne 2708 spraw, które liczą ponad 10 tomów akt pozostało do rozpoznania z wcześniejszego roku. Łącznie w sądach rejonowych było 2360 spraw liczących powyżej 10 do 20 tomów, 714 spraw liczących powyżej 20 do 30 tomów, 501 spraw liczących powyżej 30 do 50 tomów, 282 spraw liczących ponad 50 do 100 tomów, 78 spraw liczących powyżej 100 do 200 tomów i 9 spraw liczących powyżej 200 do 300 tomów akt. Natomiast w sądach okręgowych i apelacyjnych zdarzają się sprawy liczące ponad 1000 tomów akt. Bez wątpienia stanowi to wyzwanie organizacyjne dla kadr sądownictwa.

Zapoznanie się z aktami i materiałem dowodowym zebrany na etapie postępowania przygotowawczego w sprawach wielotomowych, tj. mających powyżej 10 tomów, każdorazowo zajmuje sędziemu dziesiątki godzin. Oprócz czasu spędzonego na przeczytaniu akt dodać należy czas na przeanalizowanie materiału dowodowego, porównanie zeznań i wyjaśnień zebranych w toku postępowania przygotowawczego z tym zebrany na etapie postępowania sądowego oraz zestawienie go z nieosobowymi źródłami dowodowymi, które nierzadko również należy dogłębnie przeanalizować, żeby prawidłowo ustalić stan faktyczny w sprawie (np. setki stron materiałów z kontroli operacyjnej). Wskazać należy, że w ostatnich latach wydziały karne sądów powszechnych są w stanie zakończyć tyle spraw, aby nowy wpływ nie powodował wzrostu zaległości (wskaźnik opanowania wpływu w sądach apelacyjnych w sprawach karnych w 2023 r. wyniósł 100,30, w sądach okręgowych 100,16, a w sądach rejonowych 100,40). W odniesieniu do szybkości postępowania sądowego w sprawach karnych Polska była jednym z 4 krajów europejskich, w których długość postępowania w 2020 r.

² Dane pochodzą z ewidencji spraw uzyskanej z Ministerstwa Sprawiedliwości w drodze dostępu do informacji publicznej.

³ Raport Komisji Europejskiej *The 2023 EU Justice Scoreboard*, s. 9

względem 2010 r. skróciła się. Różnica w długości postępowania w Polsce wyniosła 26%, w Estonii 15%, na Węgrzech 7%, a w Norwegii 6%⁴.

Merytorycznym odciążeniem dla sędziów miała być wprowadzona ustawą dnia 27 lipca 2001 r. Prawo o ustroju sądów powszechnych instytucja asystenta sędziego. Jak wskazano w uzasadnieniu projektu ustawy celem powołania tej instytucji było utworzenie „nowej kategorii wysoko wykwalifikowanych pracowników z wykształceniem prawniczym, powołanych do czynności pomocniczych w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości”⁵. Jednakże jak wykazała zrealizowana w 2017 r. przez K. Jońskiego analiza w Instytucie Wymiaru Sprawiedliwości badająca wpływ instytucji asystenta na efektywność pracy sędziego, w obecnym kształcie wsparcie asystenta (mierzone jako liczba sędziów na asystenta w wydziale) nie wiąże się ze znacznym zwiększeniem efektywności (mierzonej liczbą rozpoznanych spraw na sędziego)⁶. Jako główną przyczynę takiego stanu rzeczy wskazać można zbyt wąski zakres czynności powierzony samodzielnej decyzyjności asystentów (w postępowaniu cywilnym zakres ten przewidziany jest przez art. 47² k.p.c., a w postępowaniu karnym nie ma podobnych regulacji).

Cyfryzacja wymiaru sprawiedliwości

Dużym przedsięwzięciem zarówno finansowym, technologicznym jak i organizacyjnym jest trwający proces cyfryzacji w wymiarze sprawiedliwości. Odbywa się on na kilku poziomach. Po pierwsze wskazać należy na Portal Informacyjny, który nie tylko pozwala stronom na dostęp do informacji o toczącej się sprawie, ale również przyspiesza wymianę korespondencji z zawodowymi pełnomocnikami, a w przyszłości ma służyć również do wnoszenia korespondencji do sądu. Drugim obszarem, w którym zachodzi proces cyfryzacji jest powstawanie szeregu elektronicznych baz danych. Służą one pozyskaniu informacji bądź też za ich pośrednictwem składa się wnioski inicjujące sprawę - Elektroniczne Księgi Wieczyste⁷, Portal Rejestrów Sądowych⁸ - Krajowy Rejestr Sądowy⁹, Krajowy Rejestr Zadłużonych¹⁰,

⁴ European judicial systems CEPEJ Evaluation Report Part 1 Tables, graphs 2022 Evaluation cycle and analyses (2020 data) <https://rm.coe.int/cepej-report-2020-22-e-web/1680a86279>

⁵ Druk nr 1656, III kadencja, 12 stycznia 2000 r.

⁶ K. Joński, *Instytucja asystenta a efektywność pracy sędziego – analiza pionów karnego i cywilnego pierwszej instancji sądów okręgowych*, Warszawa 2017 r., s. 59

⁷ <https://ekw.ms.gov.pl>

⁸ <https://pr.ms.gov.pl>

⁹ <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl>

¹⁰ <https://pr.ms.gov.pl/krz>

e-Sąd¹¹, Portal s24¹². Trzecim obszarem cyfryzacji wymiaru sprawiedliwości jest digitalizowanie akt sądowych. W tym zakresie wskazać należy portal PROK-SYS¹³, który umożliwia dostęp do akt postępowania przygotowawczego w sprawach karnych jak i wymianę informacji pomiędzy organami państwowymi. Digitalizowanie akt postępowania przygotowawczego przez jednostki prokuratury pozwala na przyspieszenie postępowania karnego. W sytuacji, gdy konieczne jest, np. rozpoznanie przez sąd zażalenia na zastosowane środki zapobiegawcze to do sądu trafiają zdigitalizowane akta postępowania przygotowawczego wraz z niezbędnymi odpisami postanowień i z zażaleniem, a akta papierowe pozostają w prokuraturze, co pozwala na dalsze prowadzenie zaplanowanych i niezbędnych czynności.

Jak wynika z raportu Komisji Europejskiej *The 2023 EU Justice Scoreboard* Polska znajduje się w czołówce krajów unijnych posiadających przepisy proceduralne pozwalające na używanie technologii cyfrowej w sądach¹⁴.

Naturalnym następstwem i usprawnieniem procesu karnego będzie wprowadzenie narzędzi ułatwiających analizę danych *big data*, które nie tylko odciążą pracowników przyspieszając ich pracę, ale również przyczynią się do lepszej realizacji zasady prawdy materialnej (art. 3 k.p.k.). Prace nad wdrożeniem narzędzi opartych o sztuczną inteligencję w polskim wymiarze sprawiedliwości rozpoczęły się. W dniach 17-18 kwietnia 2023 r. w Warszawie miała miejsce konferencja „Ius ex silico. Sztuczna inteligencja w służbie wymiaru sprawiedliwości”. Następnie 25 marca 2024 r. grupa robocza ds. sztucznej inteligencji (GRAI) przy Ministerstwie Cyfryzacji przygotowała raport pod tytułem: „Rekomendacje w zakresie zastosowania sztucznej inteligencji w sądownictwie i prokuraturze”. Powstał również rządowy portal sztucznej inteligencji¹⁵.

Z doświadczenia zawodowego autorki uzyskanego na stanowisku asystenta sędziego w wydziale karnym sądu powszechnego wynika, że tego rodzaju narzędzia w szczególności będą przydatne zarówno na etapie postępowania przygotowawczego jak i jurysdykcyjnego w sprawach wielowątkowych i wieloosobowych, a w szczególności dotyczących zorganizowanych grup przestępczych, przestępstw narkotykowych czy karuzel VAT.

¹¹ <https://e-sad.gov.pl>.

¹² <https://ekrs.ms.gov.pl/s24>.

¹³ <https://portalzewnetrzny.prokuratura.gov.pl>.

¹⁴ Raport Komisji Europejskiej *The 2023 EU Justice Scoreboard* s. 33-24.

¹⁵ www.gov.pl/web/ai.

Definicja sztucznej inteligencji

Od wielu lat podejmowane są próby zdefiniowania sztucznej inteligencji (AI), jednakże dotychczas nie wykształciła się jedna, powszechnie akceptowana definicja. Pojęcie to, choć w ostatnim czasie zyskało wiele rozgłosu w społeczeństwie, chociażby za sprawą takich narzędzi jak ChatGPT czy MidJourney, rozumiane jest różnie. Na przestrzeni lat w dokumentach unijnych oraz w propozycjach badaczy zidentyfikować można szereg definicji, które nie są jednolite. Część z nich wskazuje, że sztuczna inteligencja to dziedzina nauki, system, algorytm¹⁶, inni zaś definiując ją opisują sposób działania polegający na symulacji przez maszynę, a w szczególności przez system komputerowy procesu myślowego, który zachodzi w ludzkim mózgu¹⁷.

Pojęcie sztucznej inteligencji nie zostało jeszcze zdefiniowane w akcie prawnym rangi unijnej. W najbliższym czasie się to zmieni za sprawą rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji), który jest w końcowej fazie procesu legislacyjnego¹⁸. Definicja zaproponowana w projekcie aktu w sprawie sztucznej inteligencji uzyskała uznanie środowiska naukowego i zostanie przyjęta na potrzeby niniejszego artykułu. Z uwagi na to, że ostateczny tekst rozporządzenia nie jest jeszcze znany, analiza prawna przedstawiona w artykule nie będzie uwzględniała treści rozporządzenia.

Jak wskazano w projekcie rozporządzenia system AI oznacza system maszynowy, zaprojektowany do działania z różnym poziomem autonomii, który może po wdrożeniu wykazywać zdolność adaptacji i który – do wyraźnych lub dorozumianych celów – wnioskuje, jak generować na podstawie danych wejściowych wyniki, takie jak predykcje, treści, zalecenia lub decyzje, które mogą wpływać na środowisko fizyczne lub wirtualne.

W doktrynie wskazuje się, że sztuczna inteligencja to „system, który pozwala na wykonywanie zadań wymagających procesu uczenia się i uwzględnienia nowych okoliczności w toku rozwiązywania danego problemu i który w różnym stopniu – w zależności od konfiguracji – może działać autonomicznie oraz wchodzić w interakcję z otoczeniem. Sztucznej inteligencji nie można jednak utożsamiać z prostymi algorytmami. Te ostatnie wykonują przydzielone im z góry zadania poprzez otrzymane instrukcje – linijki kodu

¹⁶ H. Sheikh, C. Prins, E. Schrijvers, *Artificial Intelligence: Definition and Background, Mission AI: The New System Technology*, Cham, 2023, s. 15.

¹⁷ Definition developed for the purpose of the deliverables of the High-Level Expert Group on AI.

¹⁸ Tekst rozporządzenia na dzień 13.03.2024 r. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_PL.html.

(tzw. system ekspertowy automatyzacji procesu decyzyjnego). Sztuczna inteligencja to coś więcej, ponieważ oprócz wykonywania przypisanych jej zadań ma ona w swoim genie także dążność do ciągłego udoskonalania się i wyboru najefektywniejszych rezultatów na przyszłość (*machine learning*)”¹⁹.

Jednym z największych wyzwań do pokonania przed wprowadzeniem narzędzi opartych o sztuczną inteligencję na szerszą skalę, w tym w wymiarze sprawiedliwości, jest brak zaufania społeczeństwa. Przejrzystość systemów wykorzystujących sztuczną inteligencję to jedna z kluczowych cech, która pozwoli na zbudowanie tego zaufania. Przeszkodą w przejrzystości systemów opartych o AI jest brak wytłumaczalności skomplikowanych systemów wykorzystujących uczenie maszynowe (*machine learning*) i głębokie uczenie maszynowe (*deep learning*)²⁰. „Wytłumaczalna sztuczna inteligencja to zestaw procesów i metod, dzięki którym ludzie są w stanie zrozumieć wyniki wygenerowane przez algorytmy uczenia maszynowego i im zaufać”²¹. Nie jest to jednak technicznie łatwe, co uwarunkowane jest naturą procesów uczenia maszynowego i głębokiego uczenia maszynowego. Proces działania modelu AI tworzonego bezpośrednio na podstawie danych określany jest mianem czarnej skrzynki (*black box*). Wynika to z trudności przy próbie wyjaśnienia w jaki sposób algorytm AI uzyskał określony wynik. Użytkownicy wiedzą wyłącznie jakie były dane

¹⁹ P. Fik, P. Staszczuk, *Sztuczna inteligencja w unijnej koncepcji e-sprawiedliwości – teoria i możliwy wpływ na praktykę*, EPS 2022, nr 7, s. 4-9.

²⁰ Nauczanie maszynowe i głębokie uczenie maszynowe – są to poddziedziny względem sztucznej inteligencji, z czego nauczanie maszynowe (ML) jest kategorią szerszą niż głębokie uczenie maszynowe (DL), a DL jest częścią ML. DL i ML. „Uczenie maszynowe składa się z wielu różnych technologii. Głównymi różnicami, które wpływają na podział są wykorzystywane algorytmy oraz odpowiedni sposób dostarczenia danych. Wśród najbardziej popularnych i znaczących można wyróżnić uczenie nadzorowane jak i nienadzorowane (z ang. supervised learning, unsupervised learning). Uczenie nadzorowane polega na dostarczeniu odpowiedniej bazy danych, która pozwala maszynie na określenie odpowiedniego wyniku lub znalezienie pewnej relacji. Umożliwia to stworzenie pewnego rodzaju wzorca pozwalającego na rozwiązywanie analogicznych problemów. Jest ono wykorzystywane w zadaniach, dla których dane wejściowe nie zmieniają się bądź się powtarzają. Drugim podejściem jest uczenie nienadzorowane. Różni się on tym, że maszyna nie dostaje gotowej bazy danych, ale musi samodzielnie znajdować zależności i wyciągać z nich odpowiednie wnioski. Wraz z zwiększającą się ilością dostępnych danych polepsza się jakość uzyskiwanych rezultatów. Uczenie nienadzorowane bardzo często jest wykorzystywane przez portale ogłoszeniowe w celu szybkiego dostosowywania cen danych produktów w zależności od popytu jak i podaży. Głębokie uczenie maszynowe opiera się na implementacji sztucznej sieci neuronowej posiadającej jedną warstwę wejściową, wiele warstw ukrytych i jedną warstwę wyjściową. Każda warstwa posiada jednostki (neurony), które przetwarzają dane i propagują je dalej do kolejnej warstwy. Tego typu podejście nazywane jest zadaniem predykcyjnym. Daje ono możliwość do samodzielnego uczenia się algorytmu za pomocą przetworzonych danych.” Jankowiak, A. Wykorzystanie sieci neuronowej do określenia podobieństwa między dwoma twarzami, Wrocław 2023

²¹ K. Maciejewska, *Wyjaśnialna sztuczna inteligencja*, [w:] *Prawo Nowych Technologii. Księga z okazji jubileuszu 20-lecia działalności Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej i Studenckiego Koła Naukowego – Blok Prawa Komputerowego*, J.Gołaczyński (red.), 2022, Legalis.

wejściowe i wyjściowe, a nie mamy informacji o tym jakie dokładnie procesy zaszły pomiędzy²².

Przykłady narzędzi opartych o AI wykorzystywanych w toku postępowania karnego na świecie

Centrum Zasobów Cybersprawiedliwości i Sztucznej Inteligencji (dalej CEPEJ) prowadzi mapę systemów opartych na AI stosowanych w wymiarze sprawiedliwości²³. Na początku 2024 roku było 51 systemów wykorzystujących sztuczną inteligencję używanych przez sędziów i prokuratorów na całym świecie. Systemy te wspomagają oskarżycieli publicznych i orzeczników w różnych obszarach, a są to:

1. wyszukiwanie, przeglądanie i analiza dokumentów na masową skalę;
2. przewidywanie wyniku postępowania sądowego;
3. wspomaganie decyzji i podejmowanie decyzji;
4. anonimizacja;
5. przydzielanie i zarządzanie zasobami oraz automatyzacja przepływu pracy;
6. przetwarzanie języka pisanego i mówionego;
7. usługi informacyjne/pomocowe.

Zgodnie z umieszczonymi w ww. systemie informacjami w Polsce stosowany jest jeden program oparty na sztucznej inteligencji w wymiarze sprawiedliwości. Jest to System Losowego przydziału spraw (dalej „SLPS”), który działa w sądach powszechnych od 2018 roku. Z założenia system ten ma gwarantować losowy przydział składów orzekających do poszczególnych spraw i dawać pewność, że żadna sprawa nie zostanie arbitralnie przydzielona wybranemu sędziemu. System ten łączy zasadę losowości z zasadą proporcjonalnego przydziału spraw i uniemożliwia ingerencję w losowanie²⁴. W 2020 r. przy wykorzystaniu SLPS przydzielono sędziom prawie 3,7 miliona spraw, a w 2021 r. prawie 4 miliony spraw. Działanie systemu SLPS wzbudza wątpliwości w zakresie przejrzystości działania zarówno

²²W.J. Von Eschenbach, *Transparency and the black box problem: Why we do not trust AI*, „Philosophy & Technology”, 2021, nr 34, s. 1608.

²³https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/ResourceCentreCyberjusticeandAI/AIToolsInitiativesREPORT?publish=yes_

²⁴ <https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/rewolucja-cyfrowa-w-sadach--kolejne-etapy>.

w środowisku prawniczym²⁵ jak i wśród obywateli²⁶. W budowaniu zaufania do systemu nie pomogło Ministerstwo Sprawiedliwości, które do dnia dzisiejszego nie udostępniło kodu źródłowego SLPS. Dostęp do algorytmu losowania sędziów w systemie SLPS został udzielony dopiero na skutek wyroku Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 19 kwietnia 2021 r., III OSK 836/21 stwierdzającego, że sposób wyznaczania składów orzekających przez program informatyczny - System Losowego Przydziału Spraw prowadzi do wniosku, że program ten nie tylko "ma związek" z funkcjonowaniem sądów, ale w praktyce zastępuje działalność urzędnika lub sędziego, która to działalność stanowi sprawę publiczną (wyznaczenie składu sądu). Skoro tak, to wzgląd na przejrzystość życia społecznego i prawidłowość funkcjonowania sądów przemawia za uznaniem, że kod źródłowy SLPS stanowi informację publiczną w rozumieniu art. 1 ust. 1 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (tj. Dz. U. z 2016 r., poz. 1764). Zastrzeżenia do systemu SLPS pojawiły się również w raporcie Najwyższej Izby Kontroli opublikowanym na początku 2021 roku, w którym wskazano, że „na chwilę obecną w systemie brak jest mechanizmów zabezpieczających przed ewentualnymi działaniami ograniczającymi przydział spraw referentom”²⁷.

W polskim systemie wymiaru sprawiedliwości wskazać można kilka obszarów krytycznych, w których wprowadzenie narzędzi opartych na sztucznej inteligencji realnie może wpłynąć na szybkość postępowania i przez to zapewnić lepszą realizację prawa do sądu. Zaczynając od postępowania przygotowawczego, wskazać można na sprawy z obszernym materiałem dowodowym. Niejednokrotnie sprawy te na etapie wpływu do sądu liczą kilkadziesiąt czy kilkaset tomów akt. Istotnym utrudnieniem dla śledczych jest sprofesjonalizowanie po stronie przestępców. Na etapie postępowania przygotowawczego przydatne będą w szczególności programy do analizy dużej ilości danych- transkrypcji rozmów, maili czy faktur.

W tym miejscu wskazać można na projekt stworzony w ramach partnerstwa publiczno-prywatnego Ministerstwa Sprawiedliwości kraju związkowego Nadrenia Północna-Westfalia, Centralnego Wydziału ds. Cyberprzestępczości Nadrenii Północnej-Westfalii w Prokuraturze w Kolonii oraz Microsoft Germany, którzy stworzyli hybrydowe rozwiązanie

²⁵ <https://www.rp.pl/sady-i-trybunaly/art9933591-losowanie-spraw-w-sadach-czy-system-losuje-sprawiedliwie>.
<https://www.dzp.pl/publikacje/1222-sedzia-wybrany-pozza-losowaniem-tworzy-nalezycie-obsadzony-sklad-w-sprawie-karnej>.

<https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/8191181,slps-system-losowego-przydzielenia-spraw-informacja-publiczna-sedziowie-wyrok-nsa.html>.

²⁶ <https://siecobywatelska.pl/losowanie-sedziow-a-zaufanie-spoeczne/>.

²⁷ Informacja o wynikach kontroli Realizacja projektów informatycznych mających na celu usprawnienie wymiaru sprawiedliwości KPB.430.010.2020 Nr ewid. 160/2020/P/19/038/KPB.

chmurowe do automatycznego wykrywania i kategoryzacji pornografii dziecięcej²⁸. Narzędzie to analizuje zabezpieczone dyski komputerowe wykrywając treści na których znajduje się dziecięca pornografia. Nie tylko znacząco przyspiesza to pracę śledczych, ale również jest to z korzyścią dla zdrowia psychicznego funkcjonariuszy policji, którzy ręcznie przeszukując zabezpieczone dyski tygodniami musieli oglądać materiały zawierające dziecięcą pornografię. W obszarze analizy dużej ilości danych wskazać można na narzędzie stworzone przez Holenderski Instytut Kryminalistyki, który opracował cyfrowe narzędzie kryminalistyczne o nazwie *Hansken*, które może przetwarzać duże ilości materiałów cyfrowych w celu znalezienia odpowiednich punktów danych i połączeń między nimi²⁹. Narzędzie to zostało wykorzystane do przeanalizowania materiału dowodowego w ponad 1000 spraw karnych³⁰. *Hansken* jest wykorzystywany przez kilka organów śledczych w Holandii, w tym holenderską policję podczas postępowania przygotowawczego oraz holenderską służbę informacji i dochodzeń podatkowych w celu wykrywania oszustw w postępowaniach podatkowych³¹. *Hansken* jest używany do wydobywania i przetwarzania danych ze wszystkich rodzajów urządzeń cyfrowych, takich jak laptopy, smartfony, dyski twarde, a nawet całe serwery³².

Jako przykład spraw, w których holenderskie organy używają *Hansken* wskazać można na sprawy wszczęte w wyniku działań wspólnego zespołu śledczych Holandii, Belgii i Francji związanych ze złamaniem zabezpieczeń komunikatora Sky ECC³³ w konsekwencji czego doszło do przechwycenia około 1 biliona wiadomości. W dniu 9 marca 2023 r. władze belgijskie oświadczyły, że operacja Sky ECC doprowadziła do wszczęcia łącznie 526 spraw przeciwko 2961 podejrzanym. Dotychczas wydano 344 wyroki i dokonano zajęcia prawie 110 mln euro pochodzących z przestępstw. Operacja ta doprowadziła również do wydania ponad 170 wyroków skazujących w Holandii. Głównie były to sprawy związane z zorganizowanymi

²⁸ <https://news.microsoft.com/de-de/artificial-intelligence-to-make-great-strides--in-the-fight-against-child-pornography>.

²⁹ M. Galič, D. Abhijit, M. Schuilenburg, *AI and administration of justice: Predictive policing and predictive justice in the Netherlands*, [w:] e-Revue Internationale de Droit Pénal, 2023, s. 45.

³⁰ H.M.A. van Beek, J. van den Bos, A. Boztas, E.J. Van Eijk, R. Schram, M. Ugen, *Digital forensics as a service: Stepping up the game*. „Forensic Science International: Digital Investigation” 2020, nr. 35, s. 2.

³¹ M. Bas Seyyar, Z.J.M.H. Geradts, *Privacy Impact Assessment in Large-Scale Digital Forensic Investigations*, „Forensic Science International: Digital Investigation” 2020, nr. 33, s. 4.

³² Dutch Police Seize Encrypted Communication Network with 19,000 Users (*Reuters*, 22 April 2016) <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-cyber-idUSKCN0XJ2HQ>.

³³ Sky ECC- aplikacja na zmodyfikowane telefony dostarczane przez firmę Sky Global, która miała zapewniać bezpieczne komunikowanie się pomiędzy subskrybentami dzięki silnemu szyfrowaniu. Urządzenia miały dezaktywowane kamery, mikrofony i nadajniki GPS i nie było możliwości dzwonienia za ich pomocą. Na całym świecie około 170 tys. osób używało tego komunikatora i wymieniano około 3 miliony wiadomości dziennie.

grupami przestępczymi zajmującymi się przemytem i handlem narkotykami³⁴. W holenderskich sprawach przechwycone wiadomości były analizowane przy pomocy systemu *Hansken*³⁵.

Wykorzystywanie narzędzi opartych o AI w toku postępowania karnego

Przechodząc do analizy możliwości wykorzystywania narzędzi opartych o AI w toku postępowania karnego w Polsce, w pierwszej kolejności rozważyć należy w jaki sposób w obowiązującym stanie prawnym można byłoby wprowadzić do procesu karnego dowód uzyskany przy użyciu programu komputerowego wykorzystującego sztuczną inteligencję w formie raportu. Najpewniej dowód ten byłby przeprowadzany na etapie postępowania przygotowawczego po zebraniu dużej ilości materiału dowodowego celem ukierunkowania i przyspieszenia postępowania. Organy procesowe opierałyby swoje działania o tak uzyskany dowód. Jeżeli szukać by podobieństwa między wynikiem analizy przeprowadzonej przez program komputerowy wykorzystujący sztuczną inteligencję, a znanymi dowodami czy środkami dowodowymi to można byłoby doszukać się ostrożnej analogii z wynikiem prac biegłego w postaci opinii biegłego. Zasadnym byłoby zatem rozważanie zastosowania przepisów o biegłym do wyników takiej analizy.

Jeżeli stwierdzenie okoliczności mających istotne znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy wymaga wiadomości specjalnych, zasięga się opinii biegłego albo biegłych (art. 193 § 1 k.p.k.). Jak wskazuje J. Skorupka „sama definicja terminu "biegły" pozostawiana jest jednak doktrynie, która wskazuje na konieczność wystąpienia dwóch elementów: materialnego – odnoszącego się do wymogu posiadania wiadomości specjalnych, oraz formalnego – związanego z trybem powołania w charakterze biegłego w procesie w danym celu”³⁶. Wydaje się więc, że nie ma formalnych przeszkód, aby powołać program komputerowy wykorzystujący sztuczną inteligencję jako biegłego. Część doktryny wskazuje jednak w definicji biegłego, że musi to być człowiek np. T. Tomaszewski w 1998 r. uznał, że termin "biegły" obejmuje „osobę, która posiada wiadomości specjalne, powołaną postanowieniem organu procesowego

³⁴ The great cryptophone hack: Drug gangs on trial in ‘historic’ Belgian case – POLITICO <https://www.politic.eu/article/belgium-court-case-encryption-software-encrochat-sky-ecc-cryptophone-hack-frug-gangs-trial-historic-case>.

³⁵ J.J. Oerlemans, S. Royer, *The future of data-driven investigations in light of the Sky ECC operation*, „New Journal of European Criminal Law” 2023 tom 14, nr. 4, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/20322844231212661>.

³⁶ J. Skorupka, *Kodeks postępowania karnego: komentarz*, 2023, komentarz do art. 193, Legalis.

w celu stwierdzenia okoliczności mających istotne znaczenie dla sprawy”³⁷. Możliwość przeprowadzenia dowodu z programu wykorzystującego sztuczną inteligencję jako dowodu z opinii biegłego nie jest więc niemożliwe w obowiązującym stanie prawnym.

Drugą możliwością byłoby potraktowanie raportu z systemu wykorzystującego sztuczną inteligencję jako dokumentu, który stanowić będzie środek dowodowy. Zgodnie z definicją zawartą w kodeksie karnym dokument taki stanowiłby zapisany nośnik informacji, który ze względu na zawartą w nim treść stanowi dowód okoliczności mającej znaczenie prawne. Potencjalne wady poszczególnych rozwiązań omówione zostały w dalszej części artykułu.

Wykorzystywanie narzędzi opartych o AI w toku postępowania karnego, a gwarancje procesowe

Czy wykorzystywanie w toku procesu karnego przez organy wymiaru sprawiedliwości narzędzi opartych o sztuczną inteligencję daje gwarancję „sprawiedliwego” (*fair*) rozpoznania sprawy? Jak wskazuje się w doktrynie „ocena, czy proces miał charakter „sprawiedliwy”, jest oceną całościową uwzględniającą całość chroniących stronę instrumentów, z których może ona skorzystać, jednak w pojęciu „sprawiedliwości” czy też „rzetelności” procesu w rozumieniu art. 6 EKPC (art. 47 Karty) nie mieści się zasadniczo „sprawiedliwość materialna”, czyli pojęcie mające wymiar półprawny i półetyczny, związane ze sposobem rozstrzygnięcia sporu prawnego przez sąd, lecz raczej sprawiedliwość rozumiana proceduralnie, tj. jako zapewnienie równości stron sporu i możliwości prezentowania przez nie argumentów i dowodów, które są oceniane przez sąd bez preferowania którejkolwiek z tych stron”³⁸. Jak wskazuje A. Skowron „koncepcja rzetelnego procesu karnego ustala sposób określenia modelu procesu karnego jako wyznacznika minimalnych gwarancji procesowych uczestników procesu oraz metody uzyskania rozstrzygnięcia o przedmiocie procesu z zachowaniem ochrony praw jego uczestników”³⁹. Za rzetelny można więc uznać proces, w którym jego uczestnicy mieli możliwość ochrony swoich praw⁴⁰. Omawiana zasada nakłada na organy procesowe obowiązek stworzenia warunków, które umożliwiają realizację praw uczestników. W doktrynie różnie

³⁷ T. Tomaszewski, *Dowód z opinii biegłego w procesie karnym*, Warszawa 1998 s. 179.

³⁸ M. Górski, *Dziesiąty element. Sztuczna inteligencja jako sędzia a prawo do sądu*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2022, nr. 3, Legalis.

³⁹ A. Skowron, *Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, Legalis.

⁴⁰ P. Wiliński, *O koncepcji rzetelnego procesu* [w:] *Rzetelny proces karny. Materiały konferencji naukowej. Trzebiezowice 17–19 września 2009 r.*, J. Skorupka, W. Jasiński (red.), Warszawa 2010, s. 174.

wskazywany jest zakres zasady rzetelnego procesu karnego, jednak nie budzi wątpliwości, że „w ramach zasady rzetelnego procesu karnego wyróżnia się konieczność zachowania równości broni, zapewnienia oskarżonemu prawa do obrony i posiadania tłumacza, konieczność zachowania lojalności organów procesowych oraz rozstrzygnięcia sprawy w rozsądnym terminie”⁴¹. Dla dalszego wywodu istotne będą dwa aspekty – prawo do obrony i równość broni.

Prawo do obrony

Jedną z naczelnych zasad polskiego prawa karnego, ale też elementarnym standardem demokratycznego państwa prawnego jest zasada prawa do obrony ustanowiona w art. 6 kodeksu postępowania karnego. Przepis ten stanowi rozwinięcie gwarancji ustanowionej w art. 42 ust. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, który stanowi, że każdy, przeciw komu prowadzone jest postępowanie karne, ma prawo do obrony we wszystkich stadiach postępowania. Może on w szczególności wybrać obrońcę lub na zasadach określonych w ustawie korzystać z obrońcy z urzędu. Prawo do obrony jako jedno z praw podstawowych wynika również z wiążących Polskę umów międzynarodowych. Zarówno w Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych, jak i w Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności, prawo do obrony należy do „karnoprocesowego standardu minimalnego”⁴².

Prawo do obrony przysługuje każdemu od chwili wszczęcia przeciwko niemu postępowania karnego, tj. od chwili przedstawienia zarzutów i zmiany fazy postępowania przygotowawczego z fazy *ad rem* w fazę *in personam*, aż do etapu postępowania wykonawczego. Prawo do obrony ma wymiar formalny jak i materialny⁴³. W wymiarze materialnym jest to możliwość bronięcia przez podejrzanego bądź oskarżonego jego interesów⁴⁴ na co składa się szereg uprawnień przewidzianych przez przepisy kodeksu postępowania karnego np.: prawo do milczenia (art. 175 § 1 k.p.k.) czy prawo do inicjatywy dowodowej stron (art. 167 k.p.k.). W swoim orzecznictwie Trybunał Konstytucyjny wskazuje, że warunkiem realizacji prawa do obrony w znaczeniu materialnym jest prawo do udziału w posiedzeniach

⁴¹ A. Skowron, *Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11, Legalis.

⁴² Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, OTK-A 2004, nr 2, poz. 7

⁴³ *Ibidem*.

⁴⁴ P. Wróbel, *Prawo do obrony osoby podejrzanego w polskim procesie karnym*, „Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM” 2017, nr 7, s. 245-261.

sądu, które rozciąga się również na postępowania incydentalne⁴⁵. Tak rozumiane prawo do obrony nakłada na organy procesowe obowiązek stworzenia warunków pozwalających na jego realizację⁴⁶. Natomiast obrona w ujęciu formalnym to prawo do korzystania z pomocy obrońcy z wyboru lub z urzędu, które może mieć również charakter obligatoryjny (np. w przypadku, gdy osobą podejrzaną lub oskarżoną jest osoba nieletnia art. 79 § 1 pkt 1 k.p.k.).

Zasada prawa do obrony nie ma charakteru bezwzględnego i może podlegać ograniczeniom jedynie na warunkach określonych w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP. Jako przykład wskazać można na wynikającą z treści art. 451 k.p.k. możliwość zaniechania przez sąd drugiej instancji sprowadzenia oskarżonego na rozprawę odwoławczą pomimo złożenia przez oskarżonego wniosku o doprowadzenie w sytuacji, gdy sąd uzna za wystarczającą obecność obrońcy.

Jak już wskazano, jednym z wymiarów prawa do obrony jest prawo do inicjatywy dowodowej. W przypadku dopuszczenia dowodu z programu wykorzystującego sztuczną inteligencję jako dowodu z opinii biegłego oskarżony może złożyć m.in.: wniosek o wydanie uzupełniającej opinii (art. 201 k.p.k.) na piśmie bądź to ustnie na rozprawie głównej. Istotny problemem w opisywanej sytuacji miałyby miejsce, gdyby przeprowadzono dowód z uzupełniającej opinii biegłego w postaci dowodu z programu wykorzystującego sztuczną inteligencję na etapie postępowania sądowego i byłby on sprzeczny z dowodem otrzymanym na etapie postępowania przygotowawczego. Sytuacja taka może mieć miejsce w szczególności, gdy program ten uczony jest w procesie nienadzorowanym (*unsupervised learning*). „W przedmiotowym uczeniu znane są tylko dane wejściowe, a żadne dane wyjściowe nie są przekazywane do algorytmu. Uczenie nienadzorowane polega na wykrywaniu w danych ukrytych relacji, struktur celem zadawania adekwatnych pytań dotyczących zbiorów danych”⁴⁷. Oznacza to, że z każdym przeprowadzonym dowodem, który dostarcza systemowi nowe dane, algorytm uczy się. Nie będzie niczym zaskakującym, że raport wygenerowany na podstawie tych samych danych na początku postępowania przygotowawczego będzie różnił się od tego dokonanego trzy lata później na etapie postępowania sądowego. Innym problemem natury praktycznej będzie potencjalne wykorzystywanie tylko jednego programu (a w konsekwencji

⁴⁵ Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6.12.2004 r. (SK 29/04), a także wyrok Sądu Najwyższego z 24 lutego 2003 r., sygn. IV KK 379/02.

⁴⁶ Z. Mierzejewski, *Ograniczenia prawa do obrony w postępowaniu odwoławczym*, „Palestra” 2020, nr 7-8, s. 74.

⁴⁷ K. Maciejewska, *wyjaśnialna sztuczna inteligencja*, [w:] *Prawo Nowych Technologii. Księga z okazji jubileuszu 20-lecia działalności Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej i Studenckiego Koła Naukowego – Blok Prawa Komputerowego*, J. Gołaczyński (red.), 2022.

tylko jednego algorytmu), co w istocie rzeczy oznacza brak możliwości przeprowadzenia dowodu przeciwnego.

Zasada równości broni

W ramach prawa do rzetelnego procesu sądowego Europejski Trybunał Praw Człowieka wielokrotnie wskazywał na konieczność zachowania równości broni pomiędzy oskarżycielem a obroną⁴⁸. Zasada równości broni wymaga, aby istniała sprawiedliwa równowaga między możliwościami przyznanymi oskarżycielowi i obronie. Jednocześnie w przypadku użycia do analizy zabezpieczonych danych programu wykorzystującego sztuczną inteligencję, równość broni może nie zostać zachowana. Obrona może mieć potencjalnie dostęp wyłącznie do zabezpieczonych danych (jeżeli prokurator wyda zgodę na ich skopiowanie) oraz raport wygenerowany przez system. Nie będzie żadnej możliwości prześledzenia toku „rozumowania”, który doprowadził do wydania raportu o konkretnej treści, zadania pytań czy zgłoszenia uwag. Jak wskazują badacze, obrona powinna mieć dostęp do tego samego narzędzia, z którego korzysta oskarżyciel, ponieważ bez niego nie może skutecznie i efektywnie przeszukiwać zbioru danych. W tym duchu należałoby rozszerzyć prawa obrony do testowania wiarygodności dowodów uzyskanych za pomocą narzędzi opartych na sztucznej inteligencji⁴⁹.

Podsumowanie

W najbliższych latach programy oparte na sztucznej inteligencji, które będą analizować duże zbiory danych w toku postępowania karnego będą dostępne dla organów wymiaru sprawiedliwości również w Polsce. Nie budzi to wątpliwości autorki biorąc pod uwagę trendy nie tylko europejskie, ale i światowe. Wyposażenie funkcjonariuszy w zaawansowane narzędzia analityczne wykorzystujące nauczanie maszynowe i głębokie nauczanie maszynowe daje szansę na zniwelowanie ewentualnych przewag finansowych i technicznych, którymi dysponują przestępcy wciąż profesjonalizujący sposób prowadzenia swojej przestępnej działalności. Podczas wdrażania tego rodzaju narzędzi nie można popełnić błędu braku przejrzystości, który został popełniony podczas wdrażania systemu SLPS w sądach

⁴⁸ Rowe and Davis v. the United Kingdom [GC], no. 28901/95, § 61, ECHR 2000-II, Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom, no. 46477/99, § 71, ECHR 2002-II.

⁴⁹ M. Galič, D. Abhijit, M. Schuilenburg, *AI and administration of justice: Predictive policing and predictive justice in the Netherlands*, „e-Revue Internationale de Droit Pénal” 2023, s. 53.

powszechnych, a który powoduje, że po 6 latach obowiązywania, zarówno sędziowie jak i przedstawiciele pozostałych zawodów prawniczych mają wątpliwości czy sprawy są rzeczywiście przydzielane sędziom losowo. Podobne wnioski płyną z raportu Grupy Roboczej ds. Sztucznej Inteligencji (GRAI) przy Ministerstwie Cyfryzacji⁵⁰. Z dokonanej analizy wnioskować można, że przynajmniej formalnie nie ma bezpośrednich przeciwskażeń do wykorzystania narzędzi opartych o sztuczną inteligencję w toku postępowania karnego w Polsce. Nie oznacza to jednak, że z wykorzystaniem tych narzędzi nie ma związanych ryzyk – nie tylko natury technicznej dotyczącej, m.in. transparentności, ale także ryzyk prawnych dotyczących gwarancji procesowych wynikających z fundamentów polskiego i międzynarodowego porządku prawnego. Oprócz tych kwestii, znaczenie mają także kwestie praktyczne takie jak aspekty postępowania karnego, w których zasadne byłoby wykorzystanie sztucznej inteligencji, jak również wybór konkretnego rozwiązania przy uwzględnieniu prawa ochrony danych osobowych. Z perspektywy praw podstawowych zasadne byłoby rozważenie, w jaki sposób dokonać wzmocnienia (czy też dostosowania) instrumentów zabezpieczających gwarancje procesowe oskarżonego w taki sposób, aby nie uległy one osłabieniu na skutek wdrożenia rozwiązań opartych o sztuczną inteligencję. Podsumowując, nie wydaje się, aby zasadne było unikanie wdrożenia tego typu rozwiązań, jednak, jak zawsze, problem sprowadza się do tego jak wkomponować je w obowiązujący porządek prawny.

Bibliografia

Artificial Intelligence to make great strides in the fight against child pornography
<https://news.microsoft.com/de-de/artificial-intelligence-to-make-great-strides-in-the-fight-against-child-pornography>.

Bas Seyyar M., Geradts Z.J.M.H., *Privacy Impact Assessment in Large-Scale Digital Forensic Investigations*, „Forensic Science International: Digital Investigation” 2020, nr. 33.

Diagnoza stanu polskiego sądownictwa. Materiał RPO dla sejmowego zespołu ekspertów "okrągłego stołu" - <https://bip.brpo.gov.pl/pl/content/diagnoza-sadownictwa-material-rpo-dla-sejmowego-zespołu-ekspertów>.

Dutch Police Seize Encrypted Communication Network with 19,000 Users, (Reuters, 22 April 2016) <https://www.reuters.com/article/us-netherlands-cyber-idUSKCN0XJ2HQ>.

Elektroniczne Księgi Wieczyste <https://ekw.ms.gov.pl>.

⁵⁰ „Rekomendacje w zakresie zastosowania sztucznej inteligencji w sądownictwie i prokuraturze” przygotowany przez grupę roboczą ds. sztucznej inteligencji (GRAI) przy Ministerstwie Cyfryzacji.

Elektroniczne Postępowanie Upominawcze <https://e-sad.gov.pl>.

European judicial systems CEPEJ Evaluation Report Part 1 Tables, graphs 2022 Evaluation cycle and analyses (2020 data) <https://rm.coe.int/cepej-report-2020-22-e-web/1680a86279>.

Fik P., Staszczyk P., *Sztuczna inteligencja w unijnej koncepcji e-sprawiedliwości – teoria i możliwy wpływ na praktykę*, EPS 2022, nr 7, s. 4-9.

Galič M., Abhijit D., Schuilenburg M., *AI and administration of justice: Predictive policing and predictive justice in the Netherlands*, „e-Revue Internationale de Droit Pénal” 2023.

Górski M., *Dziesiąty element. Sztuczna inteligencja jako sędzia a prawo do sądu*, „Prawo Mediów Elektronicznych” 2022, nr 3.

Joński K., *Instytucja asystenta a efektywność pracy sędziego – analiza pionów karnego i cywilnego pierwszej instancji sądów okręgowych*, Warszawa 2017 r.

Krajowy Rejestr Sądowy <https://wyszukiwarka-krs.ms.gov.pl>.

Krajowy Rejestr Zadłużonych <https://pr.ms.gov.pl/krz>.

Losowanie sędziów a zaufanie społeczne, <https://siecobywatelska.pl/losowanie-sedziow-a-zaufanie-spoeczne>.

Losowanie spraw w sądach - czy system losuje sprawiedliwie?, <https://www.rp.pl/sady-i-trybunaly/art9933591-losowanie-spraw-w-sadach-czy-system-losuje-sprawiedliwie>.

Maciejewska K., *wyjaśnialna sztuczna inteligencja*, [w:] *Prawo Nowych Technologii. Księga z okazji jubileuszu 20-lecia działalności Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej i Studenckiego Koła Naukowego – Blok Prawa Komputerowego*, J.Gołaczyński (red.), 2022.

Mamy prawo wiedzieć, jak dobierani są sędziowie <https://serwisy.gazetaprawna.pl/orzeczenia/artykuly/8191181,slps-system-losowego-przydzielenia-spraw-informacja-publiczna-sedziowie-wyrok-nsa.html>.

Mierzejewski Z., *Ograniczenia prawa do obrony w postępowaniu odwoławczym*, „Palestra” 2020, 7-8.

Oerlemans J.J., Royer S., *The future of data-driven investigations in light of the Sky ECC operation*, „New Journal of European Criminal Law” 2023 tom 14, nr. 4, <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/20322844231212661>.

Paul and Audrey Edwards v. the United Kingdom, no. 46477/99, § 71, ECHR 2002-II.

Portal Rejestrów Sądowych <https://pr.ms.gov.pl>.

Portal Sztucznej Inteligencji www.gov.pl/web/ai.

PROK-SYS <https://portalzewnetrzny.prokuratura.gov.pl>.

Raport Komisji Europejskiej The 2023 EU Justice Scoreboard,

„Rekomendacje w zakresie zastosowania sztucznej inteligencji w sądownictwie i prokuraturze” przygotowany przez grupę roboczą ds. sztucznej inteligencji (GRAI) przy Ministerstwie Cyfryzacji.

Resource Centre Cyberjustice and AI
<https://public.tableau.com/app/profile/cepej/viz/ResourceCentreCyberjusticeandAI/AIToolsINITIATIVESREPORT?publish=yes>.

Rewolucja cyfrowa w sądach – kolejne etapy
<https://www.gov.pl/web/sprawiedliwosc/rewolucja-cyfrowa-w-sadach--kolejne-etapy>,

Rowe and Davis v. the United Kingdom [GC], no. 28901/95, § 61, ECHR 2000 II.

Sędzia wybrany poza losowaniem tworzy należycie obsadzony skład w sprawie karnej
<https://www.dzp.pl/publikacje/1222-sedzia-wybrany-pozza-losowaniem-tworzy-nalezycie-obsadzony-sklad-w-sprawie-karnej>.

Sheikh H., Prins C., Schrijvers E., *Artificial Intelligence: Definition and Background, Mission AI: The New System Technology*, Cham, 2023.

Skorupka J., *Kodeks postępowania karnego: komentarz*, 2023, komentarz do art. 193,

Skowron A., *Rzetelny proces karny w ujęciu Karty Praw Podstawowych Unii Europejskiej oraz Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności*, „Prokuratura i Prawo” 2017, nr 11.

The great cryptophone hack: Drug gangs on trial in ‘historic’ Belgian case – POLITICO
<https://www.politic.eu/article/belgium-court-case-encryption-sofware-encrochat-sky-ecc-cryptophone-hack-frug-gangs-trial-historic-case>.

Tekst rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego zharmonizowane przepisy dotyczące sztucznej inteligencji (akt w sprawie sztucznej inteligencji) na dzień 13.03.2024 r. https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_PL.html,

Tomaszewski T., *Dowód z opinii biegłego w procesie karnym*, Warszawa 1998.

Wiliński P., *O koncepcji rzetelnego procesu [w:] Rzetelny proces karny. Materiały konferencji naukowej. Trzebiezowice 17–19 września 2009 r.*, J. Skorupka, W. Jasiński (red.), Warszawa 2010.

Wróbel P., *Prawo do obrony osoby podejrzanej w polskim procesie karnym*, „Zeszyt Studencki Kół Naukowych Wydziału Prawa i Administracji UAM” 2017, nr 7.

Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 17 lutego 2004 r., sygn. SK 39/02, Wyrok Trybunału Konstytucyjnego z 6.12.2004 r. (SK 29/04), a także wyrok Sądu Najwyższego z 24 lutego 2003 r., sygn. IV KK 379/02.

Van Beek H.M.A., Van den Bos J., Boztas A., Van Eijk E.J., Schramp R., Ugen M., *Digital forensics as a service: Stepping up the game*. „Forensic Science International: Digital Investigation” 2020, nr. 35.

Von Eschenbach W.J., *Transparency and the black box problem: Why we do not trust AI*, „Philosophy & Technology”, 2021, nr 34.

ABSTRAKT

W prezentowanym artykule omawiana jest możliwość stosowania przez polskie orany wymiaru sprawiedliwości narzędzi opartych o sztuczną inteligencję (AI) wspomagających analizę obszernego materiału dowodowego w postępowaniu karnym. Artykuł nie odnosi się do narzędzi, które miałyby zastąpić sędziego czy sugerować rozstrzygnięcie. Na początku rozważania skupiają się na wyodrębnieniu obszarów, w których narzędzia wykorzystujące sztuczną inteligencję mogłyby stanowić wsparcie dla prokuratorów oraz sędziów. Następnie omówione zostały przykładowe narzędzia wykorzystywane z powodzeniem w państwach europejskich, które stanowić mogą inspirację dla polskich rozwiązań. W dalszej części artykułu znajdują się rozważania dotyczące możliwości wykorzystania dowodu pozyskanego przy użyciu narzędzi wykorzystujących AI w procesie karnym w szczególności w odniesieniu do prawa do obrony i zasady równowagi broni. Artykuł pisany był z uwzględnieniem doświadczeń praktycznych zdobytych na stanowisku asystenta sędziego w wydziale karnym sądu powszechnego.

Słowa kluczowe: sztuczna inteligencja, uczenie maszynowe, prawo do obrony, nowe technologie, gwarancje procesowe.